

Van Basis naar Secundair

AANBEVELINGEN VOOR HET MACRO NIVEAU: op het Vlaamse niveau

1. Zorg voor een duidelijke, transparante onderwijsstructuur

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat lager opgeleide ouders veel moeite hebben om de onderwijsstructuur zoals ze nu is te begrijpen en om de consequenties van de studiekeuzes van hun kind in te schatten. Scholen verschillen in de keuze-opties die ze aanbieden naargelang hun bovenbouw en de keuze-opties richten zich vaak op welbepaalde groepen van leerlingen. Bovendien stelden we de voorbije jaren een wildgroei aan nieuwe keuze-opties vast – STEM, STEAM, LEM, talenturen – die het plaatje nog verder bemoeilijken voor ouders. Op papier mag er dan wel een brede eerste graad zijn, in de praktijk is het zo dat de aangeboden keuze-uren in het eerste jaar zorgen voor een duidelijke selectie en verdere schoolloopbanen bepalen.

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat ook leerkrachten moeite hebben om de onderwijsstructuur op een bevattelijke manier uit te leggen aan leerlingen en hun ouders. De structuur van de eerste graad van het secundair onderwijs lijkt eenvoudig maar is in de praktijk veel ingewikkelder zodat het voor leerkrachten basisonderwijs een complexe en gevoelige taak is om leerlingen en ouders duidelijk uit te leggen wat de consequenties zijn van bepaalde keuzes.

2. Laat de inschrijvingen later starten

OMDAT: de inschrijvingen in steden als Antwerpen en Gent al plaatsvinden in het voorjaar van het 6de leerjaar (maart). Uit het onderzoek blijkt dat een deel van de ouders, voornamelijk ouders met een hogere SES, reeds opendeurdagen van scholen (april) bezoekt in het 5de leerjaar. Dit wil zeggen dat een groep ouders ruim anderhalf jaar voor de effectieve overgang naar het secundair reeds bezig is met het keuzeproces van hun kind. Dit betekent eveneens dat een deel van de leerlingen reeds in het 5de leerjaar bezig zijn met hun school- en studiekeuze. Het keuzeproces start dus voor sommige leerlingen al in het jaar waarin ze elf worden, in plaats van – zoals algemeen wordt aangenomen – in het jaar waarin kinderen twaalf worden.

Bovendien is dit ontmoedigend voor leerkrachten in het basisonderwijs. Zij krijgen het gevoel dat hun inspanningen in verband met oriëntering niet altijd zinvol zijn. De school- en studiekeuze is immers bij een aanzienlijk deel van de leerlingen al een hele tijd voor het eind van het 6de leerjaar beslecht.

3. B-stroom als springplank

OMDAT: we uit onze samenwerking met scholen weten dat leerlingen met recente migratieachtergrond omwille van het nog niet voldoende beheersen van het Nederlands doorverwijzen naar de B-stroom (deze vaststelling strookt volledig met de resultaten van het grootschalige OKANS-project - OBPWO 14.03)¹. Deze leerlingen komen dan in klassen terecht waarin ze samenzitten met leerlingen die doorheen het basisonderwijs leerachterstand opliepen en stromen quasi automatisch door naar het BSO, ook al hebben zij niet noodzakelijk interesse in een beroepsopleiding. Op die manier worden sommige leerlingen kansen onzegd.

¹ OBPWO 14.03 Cartografie en analyse van het onthaalonderwijs voor minderjarige anderstalige nieuwkomers (OKANS), <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/onderwijsonderzoek/?nr=192>

4. Maak tijd en ruimte voor samenwerking en professionalisering rond onderwijsloopbaanbegeleiding

OMDAT: we weten uit onze samenwerking met scholen en uit de procesevaluaties dat leerkrachtenteams graag willen professionaliseren en willen leren uit samenwerking rond het brede thema onderwijsloopbaanbegeleiding. Bovendien toont het onderzoek aan dat dit werkt. Maar uit de procesevaluaties blijkt dat leerkrachten hier ook tijd en ruimte voor moeten krijgen. Directies moeten dan ook de middelen kunnen vrijmaken om leerkrachten tijd en ruimte te bieden om te professionaliseren en samen te werken.

5. Laat alle leerlingen verkennen in het 1^e jaar van het secundair

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat leerlingen op 12 jarige leeftijd vaak nog niet goed weten hoe hun toekomst er zal uitzien en wat ze willen gaan doen. De modernisering van het secundair onderwijs voorziet echter in mogelijkheden tot versterken, verdiepen en verkennen in het 1^e jaar secundair. Wie zal moeten versterken, dreigt niet te kunnen verkennen.

6. Stel de studiekeuze uit

OMDAT: uit ons onderzoek blijkt dat leerlingen zich op 12 jarige leeftijd weinig bewust zijn van de keuzes die ze maken. Ze weten weinig over de onderwijsvormen en de karige informatie waarover ze beschikken is vaak zeer stereotiep. In de praktijk zijn het uiteindelijk nog steeds de ouders die beslissen of toch minstens de contouren van de keuze afbakenen. Bovendien wordt de keuze eigenlijk al vroeger gemaakt aangezien het keuzeproces in heel wat gezinnen reeds start in het 5de leerjaar, wanneer kinderen 10-11 jaar zijn. Vanuit een kinderrechtenperspectief en een streven naar eigenaarschap van kinderen over hun schoolloopbaan dringt een uitstel van de studiekeuze zich op. Een latere, beter geïnformeerde studiekeuze kan, ons inziens, enkel leiden tot bewustere keuzes en tevredener leerlingen.

7. Investeer in externe begeleiding op maat van schoolteams

OMDAT: we uit onze samenwerking met scholen en procesevaluaties leren dat het opzetten van effectieve veranderingsprocessen in scholen heel wat inspanningen en tijd vragen, die een intensieve, lange termijn begeleiding vergen (= geen eenmalige begeleiding). Die begeleiding is best extern zodat scholen ruimte krijgen voor kritische zelfreflectie. Externe begeleiding kan ook nieuwe perspectieven (bijvoorbeeld goede voorbeelden uit andere scholen) op de eigen werking aanreiken, zodat out of the box kan worden gedacht. Bovendien leren onze interventies ons dat een externe procesbegeleider erin kan slagen om veranderingen in gang te zetten in scholen door samen met schoolteams processen te benoemen en te visualiseren.

